

**UCHWAŁA NR LXXI/1016/2023
RADY MIASTA KALISZA**

z dnia 28 grudnia 2023 r.

w sprawie ustanowienia roku 2024 w Kaliszu Rokiem Marii Dąbrowskiej.

Na podstawie art. 7 ust. 1 pkt 9 i 18, art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2023 r., poz. 40 ze zm.) oraz art.1 ust. 1 i 4 ustawy z dnia 25 października 1991 roku o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (Dz.U. z 2020 r., poz. 194 ze zm.) uchwała się, co następuje:

§ 1. Z okazji 135. rocznicy urodzin jednej z najwybitniejszych pisarek polskich, Honorowej Obywatelki Miasta Kalisza, ustanawia się rok **2024 w Kaliszu Rokiem Marii Dąbrowskiej.**

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Prezydentowi Miasta Kalisza.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący

Rady Miasta Kalisza

/.../

Tadeusz Skarżyński

Uzasadnienie

Jedną z najwybitniejszych pisarek polskich, Honorowa Obywatelka Miasta Kalisza, wielokrotnie nawiązywała do okresu dzieciństwa spędzonego w Russowie oraz lat szkolnych w Kaliszu. Autorka "Nocy i dni" podkreślała również swój związek emocjonalny i kulturowy z naszym miastem.

W załączonych do wniosków uzasadnieniach znajdujemy biografię M. Dąbrowskiej oraz zaczerpnięty z opracowań literaturoznawców opis jej działalności literackiej. Maria Dąbrowska (6.10.1889-19.05.1965), używająca pseudonimów: Maria Nowa oraz Jan Sęk, urodziła się w Russowie koło Kalisza w rodzinie szlacheckiej. Była córką administratora Józefa Szumskiego i Ludomiry z domu Gałczyńskiej. Edukację rozpoczęła pod okiem nauczycielek domowych, a następnie w latach 1901-1904 na pensji Heleny Semadeniowej w Kaliszu. Kolejnym etapem nauki było gimnazjum rządowe, a po strajku szkolnym w 1905 roku - pensja Pauliny Hawelke w Warszawie.

W 1908 roku wyjechała za granicę, najpierw do Lozanny, gdzie studiowała przez rok nauki przyrodnicze, socjologię i filozofię, a następnie do Brukseli. Studiując na Uniwersytecie Libre, od 1910 roku przesyłała korespondencję do "Gazety Kaliskiej". Uczestniczyła w działalności polskich organizacji niepodległościowych (Filarecja). W latach 1910-1911 była członkiem zarządu oddziału Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego w Kaliszu. W 1911 roku wzięła ślub z Marianem Dąbrowskim, działaczem niepodległościowym, polskim żołnierzem - majorem oświatowym Wojska Polskiego, publicystą i wolnomularzem. Również w tym samym roku otrzymała stopień kandydata nauk przyrodniczych. Od 1913 roku, jako stypendystka Towarzystwa Kooperatystów, przebywała w Londynie.

Na wieść o wybuchu I wojny światowej, w sierpniu 1914 roku przyjechała do Kalisza. Była świadkiem bombardowania miasta. W 1917 roku zamieszkała na stałe w Warszawie, gdzie w latach 1918-1934 pracowała w Ministerstwie Rolnictwa, a następnie poświęciła się wyłącznie pracy literackiej. Brała jednocześnie aktywny udział w życiu publicznym. Okupację hitlerowską i okres Powstania Warszawskiego spędziła w stolicy. Po wojnie, na krótko mieszkała we Wrocławiu. Działała w Pen Clubie i Związku Literatów Polskich, inicjowała akcje protestacyjne (m.in. list 34 - dwuzdaniowe wystąpienie intelektualistów przeciw cenzurze). Za działalność literacką, Maria Dąbrowska była wielokrotnie nagradzana i odznaczana m.in. wyróżnieniami państwowymi (1934, 1955), otrzymała doktorat h.c. Uniwersytetu Warszawskiego (1957), nagrodę Polskiego Towarzystwa Przyjaciół Książek (1925).

Zadebiutowała zbiorami opowiadań: "Dzieci ojczyzny" (1918) i "Gałąź czereśni" (1922). W opowiadaniach z cyklu "Uśmiech dzieciństwa" (1923) przedstawiła literacko przetworzony obraz najmłodszych lat w Russowie. Kolejna seria pt. "Ludzie stamtąd" (1926) nawiązywała do realiów życia russowskich robotników folwarcznych i chłopów. W najbardziej znaczącej powieści "Noce i dni" (1932-1934), odnajdujemy wiele wątków z dziejów rodzinnych autorki, a pod nazwami Serbinowa i Kalińca kryją się Russów i Kalisz. W utworze przedstawiony został obraz naszego miasta z przełomu XIX i XX wieku z najbardziej dramatycznym okresem, jakim było jego zniszczenie w sierpniu 1914 roku. Choć bez wątplenia najwybitniejsze, "Noce i dni" nie są jedynym dziełem, w którym M. Dąbrowska w literacki sposób przedstawia wydarzenia z historii miasta. Bunt uczniów szkół kaliskich w 1905 roku został przedstawiony w opowiadaniu "Strajk szkolny", przeżycia we wspomnieniu "Rzemiennym dyszlem". Wzmianki o Kaliszu odnajdujemy także w niedokończonym dziele "Przygody człowieka myślącego", będącym drugą z powieści Marii Dąbrowskiej o charakterze epickim. Pracę nad utworem autorka podjęła w roku 1938. Wiele fragmentów opublikowała na łamach prasy, ale nie zdążyła nadać swemu utworowi redakcji ostatecznej. Książkę wydano pośmiertnie w 1970 r., opatrując ją znanym dziś tytułem. Jej "Dzienniki", wydane w 5-tomowym wyborze, zawierają liczne odniesienia do miejsc z okresu dzieciństwa i nauki w Kaliszu. Najbardziej znamienym wyznaniem pisarki, potwierdzającym jej związek z ziemią rodzinną jest wypowiedź z okazji ukazania się pierwszego numeru "Ziemi Kaliskiej" (1957) oraz nadania doktoratu honorowego UW. W wielu wywiadach oraz publicznych wypowiedziach, pisarka podkreślała swój związek uczuciowy i kulturowy z ziemią rodzinną. Pięciokrotnie odwiedziła Kalisz. W 1960 roku otrzymała tytuł Honorowego Obywatela, dwukrotnie (1962, 1989) organizowano sesje naukowe poświęcone twórczości M. Dąbrowskiej. W 1971 roku, po wielu latach zabiegów, otwarto Dworek M. Dąbrowskiej w Russowie. Placówka jest oddziałem Muzeum Okręgowego Ziemi Kaliskiej. W 1989 roku wmurowano tablicę na budynku dawnej pensji H. Semadeniowej. W 1997 roku nadano jej imię jednej z ulic Kalisza. Odniesienia do "Nocy i dni" odnajdujemy m.in. w nazwie osiedla "Kaliniec" oraz ulicy Bogumiła i Barbary. Medalion z podobizną M. Dąbrowskiej umieszczony został na elewacji kamienicy przy Głównym Rynku 1. Pisarka spogląda na miasto z wysokości pierwszego piętra razem z Adamem Asnykiem, Marią Konopnicką i Stefanem Szolc-Rogozińskim. Obok płaskorzeźb znajduje się napis „Sławią nasz gród”.

Maria Dąbrowska zmarła 19 maja 1965 roku w Warszawie. Pochowana została w Alei Zasłużonych na Powązkach.

Z propozycją przypomnienia postaci i dokonań pisarki wystąpili: radny Rady Miasta Kalisza Leszek Ziábka w imieniu Klubu Radnych Prawa i Sprawiedliwości oraz Krzysztof Walczak, prezes Kaliskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk.

Biorąc pod uwagę dokonania twórcze Marii Dąbrowskiej, jak również fakt, że pisarka wielokrotnie podkreślała swoje związki ze stronami rodzinnymi, podjęcie uchwały jest celowe i uzasadnione.

*Prezydent
Miasta Kalisza
/.../
Krystian Kinastowski*